

Ekspertyza w zakresie Tematu Innowacyjnego

**„POSZUKIWANIE NOWYCH, SKUTECZNYCH METOD AKTYWIZACJI
ZAWODOWEJ I SPOŁECZNEJ GRUP DOCELOWYCH
WYMAGAJĄCYCH SZCZEGÓLNEGO WSPARCIA”**

AUTOR: AGNIESZKA MELLER

Wprowadzenie

Reintegracja społeczna i zawodowa osób z grup doświadczających społecznej ekskluzji jest problemem, który w żadnym miejscu na świecie nie doczekał się ostatecznego rozwiązania. Od wielu lat w Polsce podejmowane są lokalnie, regionalnie i na skalę ogólnopolską przez podmioty sektora publicznego, prywatnego oraz organizacje pozarządowe działania na rzecz inkluzji społecznej i zawodowej. Wpisują się w nie także projekty współfinansowane ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki (PO KL). Doświadczenia z realizacji projektów reintegracyjnych doprowadziły do uszczegółowienia w Planach Działania do poszczególnych Priorytetów obecnego okresu programowania katalogu działań, na które można otrzymać dofinansowanie ze środków unijnych. W efekcie wnioskodawcy zostali ograniczeni w zakresie dozwolonych form i narzędzi wsparcia. Projekty innowacyjne stają się więc szansą na testowanie skuteczności innych, niż wskazane w obowiązujących wytycznych, metod aktywizacji zawodowej i społecznej grup doświadczających wykluczenia oraz promowanie tych, które ocenione zostały jako efektywne.

Problemy w obszarze analizowanego Tematu zgodne z celami powiązanych z nim priorytetów PO KL

Temat „**Poszukiwanie nowych, skutecznych metod aktywizacji zawodowej i społecznej grup docelowych wymagających szczególnego wsparcia**” wpisuje się w działania realizowane w ramach Priorytetu I, VI i VII PO KL. Projekty innowacyjne w jego ramach powinny być odpowiedzią na potrzebę nowych skutecznych metod społecznej i zawodowej reintegracji osób z grup marginalizowanych dających trwały efekt zmian w uczestnikach.

Problemami, na które odpowiadać mogłyby projekty poszukujące innowacyjnych metod inkluzji społecznej i zawodowej grup wymagających szczególnego wsparcia są:

- **brak różnicowania wsparcia** projektowanego dla grup marginalizowanych z uwzględnieniem ich szczegółowych charakterystyk – identyczna stała ścieżka udziału dla wszystkich

beneficjentów, bez dostosowania wsparcia do potrzeb i zaplanowania alternatywnych działań na wypadek nieskuteczności realizowanych, uwzględnienia trendów na lokalnym rynku pracy oraz obowiązujących wzorców zachowań i modelu/stylu życia (nie dopasowana do potrzeb beneficjentów oraz nie uwzględniająca różnic środowiskowych i trendów metoda wsparcia nie doprowadzi do inkluzji tych, którzy nie wpisują się w modelowego uczestnika projektu);

- **brak uwzględnienia** przy dopasowywaniu działań projektowych **wszystkich** występujących u beneficjentów **cech marginalizujących** ich społecznie i zawodowo (częsty brak uwzględniania innych niż bezrobocie problemów uczestników, istotniejszych niż brak pracy);

- **brak długotrwałego efektu** działań skutkującego rzeczywistym i trwałym włączeniem społecznym/zawodowym uczestników - brak trwałego efektu spowodowany niekompletną diagnozą, nieuwzględnieniem wszystkich etapów niezbędnych do inkluzji, brakiem etapu wykorzystania nabytej wiedzy w praktyce, standardowością działań (takie same działania dla wszystkich/we wszystkich projektach niezależnie od odbiorców czy obszaru wsparcia), brakiem poradnictwa życiowego niezbędnego osobom potrzebującym szczególnego wsparcia, brakiem monitoringu po zakończeniu udziału w projekcie, w tym prowadzenia okresowej oceny trwałości zmian, które zaszły w czasie realizacji działań (brak trwałego włączenia zawodowego/społecznego uczestników prowadzi do dalszego korzystania ze wsparcia instytucji rynku pracy i integracji społecznej, w tym udziału w kolejnych projektach reintegracyjnych);

- **brak wyjścia** z działaniami **do miejsca zamieszkania beneficjentów** – centralizacja wsparcia w/wokół dużych ośrodków miejskich mimo kierowania go do osób spoza tego obszaru, powodująca spadek motywacji do skorzystania z oferty i skutkująca dalszą marginalizacją (działania prowadzone dla mieszkańców terenów wiejskich, szczególnie słabo rozwiniętych i oddalonych od dużych ośrodków miejskich, z dala od ich miejsca zamieszkania wpływają na poziom motywacji do konsekwentnego udziału i efektywnego korzystania z oferty projektu);

- **brak rzeczywistego włączania w proces** wypracowania, testowania i oceny projektu **przedstawicieli grup**, dla których działania mają być realizowane (brak partycypacji

beneficjentów projektów w przygotowaniu projektu, procesie jego realizacji oraz ewaluacji prowadzi do realizacji projektów nie odpowiadających na rzeczywiste potrzeby i nie budujących poczucia współodpowiedzialności istotnie zwiększającego motywację do działania);

- **brak włączenia do działań projektowych bezpośredniego otoczenia** uczestników lub istotnych dla nich osób trzecich, które silnie oddziałują na ich postawy i system wartości, według którego oceniają proponowane rozwiązania (brak zaangażowania środowiska uczestników w proces reintegracji społecznej i zawodowej swoich członków grozi alienacją beneficjentów jako podejmujących nieaprobowane przez otoczenie działania i odrzucających powszechnie akceptowane postawy wobec określonych wartości, np. pracy);

- **brak partnerstwa** instytucji rynku pracy i integracji społecznej wszystkich sektorów i poziomów (brak trwałego współdziałania zmniejsza efektywność projektów oraz nie sprzyja utrzymaniu motywacji uczestników do aktywnego udziału, przede wszystkim gdy nie jest nim warunkowane inne wsparcie – szczególnie najbardziej pożądane finansowe);

- **brak włączania pracodawców** w działania na każdym etapie projektu, w tym na etapie doboru ścieżki kształcenia (analizy rynku pracy w kontekście zawodów deficytowych czy trendów powinny zostać powiązane z włączaniem regionalnych pracodawców w proces kształcenia uczestników, wzmacniając tym samym w ich oczach sens działań szkoleniowo-doradczych i zwiększając poczucie celowości, wskazywanych jako niezbędne, etapów projektu);

- **brak warunkowania ciągłości wsparcia** w ramach projektu postępami uczestników oraz ich motywacją do utrwalenia zachodzących zmian i ich kontynuowania (udział wszystkich uczestników we wszystkich działaniach projektowych bez względu na poziom zaangażowania);

- **brak nacisku na zastępowanie biernych instrumentów** rynku pracy **aktywnymi** (ciągłe stosowanie w procesie reintegracji społecznej i zawodowej biernych instrumentów wsparcia nie wymagających aktywności, zaangażowania i pełnej partycypacji uczestników projektów);

- **brak rzeczywistego wykorzystywania nowoczesnych technologii** w procesie reintegracji społecznej i zawodowej osób z grup marginalizowanych (korzystanie z nowoczesnych

technologii w procesie aktywizacji zawodowej czy społecznej opiera się o szkolenia w zakresie podstaw obsługi komputera, a nie np. szkolenia w zakresie technologii wykorzystywanych w zawodach, na które jest/będzie największy popyt na rynku, a które nie wymagają znajomości pakietu biurowego, obsługi Internetu czy poczty elektronicznej);

- **brak stosowania peer learning** – procesu uczenia się z wykorzystaniem procesów grupowych i roli nauki w grupie doświadczającej tego samego problemu/mającej ten sam cel (nauka przez tworzenie grup złożonych z osób doświadczających tych samych trudności i charakteryzujących się tymi samymi deficytami może silnie wzmocnić beneficjentów w dążeniu do celu).

Przykładami projektów realizowanych w ramach Priorytetu I skupionych na zmianach kompleksowych, z którymi komplementarne mogłyby być projekty innowacyjne, są:

- **projekty ogólnopolskich programów integracji i aktywizacji zawodowej skierowane do więźniów.** Spójne z nimi byłyby projekty rozszerzające katalog oferowanych form wsparcia (innych niż standardowe szkolenia i poradnictwo, np. o indywidualny trening prowadzony przez zewnętrzny personel łatwiej wzbudzający zaufanie), wypracowujące programy dla poszczególnych kategorii skazanych (podział ze względu na płeć, wiek, wykształcenie, doświadczenie zawodowe, długość pozbawienia wolności, rodzaj popełnionego przestępstwa, inne cechy jak choroba psychiczna, niepełnosprawność, uzależnienie), uzupełniające działania służb publicznych np. przez przejmowanie przez inne podmioty procesu wsparcia w ostatnim etapie pobytu w placówce penitencjarnej i kontynuowanie go po jej opuszczeniu.

- **projekt** mający na celu utworzenie profesjonalnej platformy komunikacji zawierającej informacje na temat krajowego rynku pracy **dla osób planujących powrót do Polski.** Spójne z nim byłyby projekty skierowane do bezrobotnych osób powracających do Polski, które mają długą przerwę w pracy w zdobytym zawodzie, nie posiadają wykształcenia lub żadnych doświadczeń w zatrudnieniu w kraju, projekty testujące opcję „jednego okienka” oferującego informacje na temat rynku pracy, oferty edukacyjno-doradczej i działań w zakresie włączenia społecznego po okresie emigracji dostępne w centralnych punktach województwa;

- **projekty mające na celu aktywizację zawodową osób niepełnosprawnych** uwzględniające rodzaj niepełnosprawności i włączające w proces zmiany otoczenie grupy docelowej. Spójne z nimi byłyby projekty uwzględniające rodzaj niepełnosprawności oparte o indywidualne formy pracy prowadzone przez zespół przeszkolony do pracy z określoną kategorią osób (np. mentor, coach, asystent, indywidualny opiekun, specjaliści rynku pracy, pomocy psychologicznej, pomocy społecznej, zdrowia) i włączające na stałe do procesu wsparcia ich otoczenie;

- **projekt wypracowania i rozwoju standardów jakości usług** instytucji pomocy i integracji społecznej oparty o model Gminnej Strategii Wychodzenia z Bezdomności i metodologię streetworkingu. Spójne z nim byłyby projekty tworzące gminne strategie w innych obszarach, testujące efektywność gminnych strategii w kontekście wychodzenia z bezdomności, szukające innych form pracy w środowisku, obejmujące nowe grupy pracą bazującą na wyjściu do klienta.

Interpretacja analizowanego Tematu w kontekście celów PO KL dla powiązanych z nim Priorytetów

Projekty innowacyjne w ramach analizowanego Tematu należy rozumieć jako projekty niestandardowe, inne od dotychczasowych, korzystające z metod niestosowanych, stosowanych w innych obszarach, do innych grup lub w innym kształcie.

Linia demarkacyjną pomiędzy projektami realizowanymi w ramach Priorytetu I a VI i VII jest nastawienie w Priorytecie I na systemowe rozwiązania dotyczące reintegracji społecznej i zawodowej włączane do polityki krajowej i służące zaspokojeniu potrzeb w tym obszarze grup odbiorców na wszystkich poziomach działań. W ramach priorytetów regionalnych prowadzone będą działania na rzecz bezpośredniego rozwiązywania konkretnych problemów w obszarze aktywizacji zawodowej i społecznej zdiagnozowanych na poziomie województwa i jego podregionów. Linia podziału projektów realizowanych w ramach Priorytetu VI i VII powinna wyraźnie oddzielać projekty nastawione na wprowadzanie lub przywracanie na rynek pracy, gdzie integracja społeczna jest formą wsparcia towarzyszącego, od projektów, których celem

jest aktywizacja zawodowa osób z grup wykluczonych społecznie traktowana jako ich integracja społeczna, działania na terenach wiejskich na rzecz wsparcia tych terenów i niwelowania różnic miasto-wieś oraz projekty w zakresie wsparcia podmiotów ekonomii społecznej.

W ramach **Priorytetu I „Zatrudnienie i integracja społeczna”** zgodnie z PO KL realizowane mają być **3 cele szczegółowe** - Modernizacja Publicznych Służb Zatrudnienia (PSZ), Zwiększenie zasięgu oddziaływania Aktywnych Polityk Rynku Pracy oraz Wzmocnienie instytucji pomocy społecznej i budowa partnerstwa na rzecz integracji społecznej. W ramach celów **Priorytetu I** innowacyjne byłyby projekty, których celem nie byłoby bezpośrednie działanie na rzecz grup docelowych, ale wypracowanie programów i metod wsparcia możliwych do wykorzystania w ramach priorytetów regionalnych, np. standaryzacja usług rynku pracy i integracji społecznej w obszarach, w których nie jest ona jeszcze prowadzona (np. w zakresie wsparcia osób powracających z zagranicy, wsparcia osób w końcowej fazie pozbawienia wolności i pierwszym okresie funkcjonowania poza placówką penitencjarną, wsparcia osób zagrożonych bezdomnością), budowanie trwałych form współdziałania PSZ z innymi podmiotami; sieciowanie podmiotów rynku pracy i integracji społecznej; testowanie różnych modeli współpracy, w tym np. idei klastra; indywidualny coaching lub trening grupowy dla pracowników instytucji rynku pracy i integracji społecznej; informatyzacja świadczonych przez instytucje rynku pracy i integracji społecznej usług, szczególnie w kontekście wsparcia osób niepełnosprawnych, chorych, opiekunów osób zależnych, mieszkańców terenów wiejskich; nowe instrumenty diagnozowania, analizowania i zaspokajania potrzeb grup docelowych oraz monitorowania zmian i szybkiego reagowania na ich nieskuteczność w jakimkolwiek wymiarze.

W ramach **Priorytetu VI** realizowane mają być **4 cele szczegółowe**: Zwiększenie zasięgu oddziaływania Aktywnej Polityki Rynku Pracy, Zwiększenie poziomu zatrudnienia wśród osób młodych, Zmniejszanie bezrobocia wśród osób znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy (kobiet, osób długotrwale bezrobotnych, osób niepełnosprawnych, osób bezrobotnych zamieszkałych na obszarach wiejskich) oraz

Zwiększenie poziomu zatrudnienia wśród osób starszych. W kontekście celów **Priorytetu VI „Rynek pracy otwarty dla wszystkich”** jako innowacyjne mogłyby być realizowane projekty zapewniające dostęp do aktywnych instrumentów rynku pracy nowym grupom pozostającym bez zatrudnienia w szczególnie trudnej sytuacji (osobom bez kwalifikacji, z kwalifikacjami w zawodach bez popytu na rynku pracy); wypracowujące dla każdej grupy wymagającej szczególnego wsparcia inny katalog metod i narzędzi aktywizacji zawodowej; różnicujące wsparcie z uwzględnieniem indywidualnych potrzeb przy jednoczesnym korzystaniu z wypracowanych standardów usług dla poszczególnych grup; wiążące wsparcie indywidualne z grupowym angażując na każdym etapie działań otoczenie osób wymagających szczególnego wsparcia; poszukujące skutecznych rozwiązań możliwych do transferu z innych krajów, obszarów, wypracowanych w działaniach na rzecz innych grup; wypracowujące metody i instrumenty niwelowania dysfunkcji kształtujących negatywne postawy wobec pracy jako wartości; poszukujące narzędzi skutecznego stałego analizowania i prognozowania sytuacji na regionalnym rynku pracy, w tym wskazywania trendów w zakresie zawodów przyszłości i związanych z nimi pożądanymi kierunkami edukacji i kształcenia; niwelujące terytorialne podziały w zakresie zatrudnienia oraz podziały wynikające z różnic wieku i płci; wykorzystujące wolontariat oparty o elastyczne formy zatrudnienia jako atrakcyjną formę pośrednią przed zatrudnieniem w oparciu o kodeks pracy; promujące mobilność zawodową i geograficzną z uwzględnieniem potrzeb uczestnika i istotnych dla niego osób trzecich.

W ramach **Priorytetu VII** realizowane mają być **2 cele szczegółowe**: Poprawa dostępu do rynku pracy osób zagrożonych wykluczeniem oraz Wzmocnienie i poszerzenie zakresu działań sektora ekonomii społecznej. Analizowany Temat może w kontekście celów **Priorytetu VII „Promocja integracji społecznej”** zostać przełożony na następujące innowacyjne projekty: zwiększanie zasięgu oddziaływania instrumentów aktywnej integracji poprzez rozszerzenie obszaru wsparcia; objęcie wsparciem nowych grup dotychczas nie traktowanych jako zagrożone wykluczeniem oraz przetestowanie nowych podmiotów i instytucji prowadzących działania w

sferze zawodowej i społecznej reintegracji (np. osób opuszczających placówki penitencjarne, cudzoziemców, bezdomnych) oraz nowych modeli indywidualnej asysty związanej ze wsparciem grupowym i włączaniem w proces integracji otoczenia uczestników; wypracowanie/testowanie alternatywnych form zatrudnienia, w tym adaptowanie do kontekstu kulturowego form już wypracowanych w innych krajach; niwelowanie różnic wewnątrzspołecznych związanych ze zróżnicowaniem statusów społecznych określonych grup; poszukiwanie metod prowadzenia podmiotów ekonomii społecznej jako miejsca zatrudnienia i zdobywania doświadczenia zawodowego przez osoby bez lub z niewielkim doświadczeniem na rynku pracy; poszukiwanie innowacyjnych form organizacyjnych dla podmiotów ekonomii społecznej oraz poszerzenie kategorii osób, dla których będą stanowić przejściowe (lub docelowe) miejsce zatrudnienia, zdobywania i uaktualniania kwalifikacji zawodowych; poszukiwanie sposobów uczynienia podmiotów ekonomii społecznej niezależnie od formy organizacyjnej miejscem aktywizacji zawodowej osób z grup dysfunkcyjnych przy jednoczesnym wzmacnianiu ich pozycji rynkowej w oparciu o jakość usług i produktów.

Kierunki innowacji i rozwiązania jakich można się spodziewać w analizowanym Temacie

Projekt innowacyjny zgodnie z wytycznymi ma być nastawiony na badanie i rozwój oraz/lub upowszechnianie i włączanie do praktyki konkretnych produktów, służących rozwiązaniu problemów grup docelowych, a nie wprost na rozwiązanie tych problemów, choć ma im służyć. Zgodnie z wytycznymi, **projekt innowacyjny** cechuje: kompleksowość, uniwersalność (rozwiązanie wypracowane w projekcie jest powszechnie dostępne i nie zawiera ograniczeń branżowych czy terytorialnych), efektywność i trwałość jego rezultatów, włączanie przedstawicieli grup docelowych w przygotowanie i realizację projektu, indywidualne podejście do uczestnika projektu oraz mainstreaming celów, efektów i rezultatów projektu. Innowacyjność projektów powinna przejawiać się w co najmniej jednym z wymiarów: **uczestnika projektu, problemu do rozwiązania lub formy udzielanego wsparcia.**

Niepożądane byłyby więc rozwiązania ponownie testujące metody, które zostały już zewalutowane w projektach (w tym zwłaszcza negatywnie), niestosujące indywidualnego podejścia, niemożliwe do wykorzystania na innym obszarze czy w innej branży ani też wobec jakiegokolwiek innej grupy doświadczającej społecznej i zawodowej ekskluzji, dające nietrwałe efekty, niezgodne z zasadą empowermentu, których produkty wraz z pełną metodologią zastosowania nie byłyby powszechnie dostępne (na zasadzie skryptów z kompletem narzędzi).

Zgodnie z wytycznymi projekty innowacyjne muszą być zgodne z celami poszczególnych priorytetów PO KL, w które się wpisują i mogą dotyczyć zbliżonych obszarów problemowych wskazanych w tym dokumencie. Wskazanie konkretnych produktów oczekiwanych od projektodawców może prowadzić do ograniczenia ich w działaniach i zagrożenia uznania ewentualnych wskazówek za sugestie rozwiązań cieszących się preferencjami przy ocenie. To od projektodawców oczekuje się innowacji w sferze aktywizowania zawodowego i społecznej integracji osób z grup marginalizowanych. W Planach Działania wskazane mogą zostać jedynie preferowane obszary lub grupy wsparcia w oparciu o obiektywne charakterystyki i dane dotyczące problemów reintegracji na danym terenie.

Pożądane byłyby wszelkie projekty standaryzujące współpracę i wypracowujące efektywne jej formy, szczególnie w kontekście podziału zadań pomiędzy poszczególne sektory celem optymalizacji efektów; informatyzujące ofertę instytucji rynku pracy i integracji społecznej i skracające czas niezbędny do otrzymania informacji i skorzystania z usług, a w efekcie podtrzymujące często słabą i krótkotrwałą motywację osób z grup wymagających szczególnego wsparcia do podjęcia aktywności; korzystające z indywidualnych form aktywnej pracy z klientem na każdym etapie działań aż do pełnej inkluzji społecznej i zawodowej monitorowanej dodatkowo po zakończeniu bezpośredniej współpracy; wypracowujące model indywidualnego i elastycznego kształtowania ścieżki wsparcia z obowiązkowym aktywnym udziałem uczestnika projektu; szukające modelu stałego angażowania w proces reintegracji zawodowej i społecznej istotnych osób trzecich i bezpośredniego otoczenia beneficjenta

projektu jako najsilniejszego motywatora dla jego aktywnych postaw; diagnozujące niszowe problemy, w stosunku do których działania profilaktyczne mogą zapobiec ich rozszerzeniu a wypracowane metody, narzędzia i instrumenty wsparcia będą mogły zostać wykorzystane w razie nieskuteczności działań profilaktycznych; uwzględniające zacieranie się różnic między sektorami i branżami gospodarki oraz konieczność interdyscyplinarności w procesie szkoleń zapewniającą nabycie umiejętności możliwych do wykorzystania w więcej niż jednym zawodzie; uwzględniające zagrożenie nadpodażą określonych kwalifikacji na rynku pracy do czasu nabycia przez uczestnika pełnych kwalifikacji pozwalających na zatrudnienie; łączące pokolenia poprzez promowanie pracy jako wartości wśród bezrobotnych rodziców i dzieci – przeciwdziałające dziedziczeniu bezrobocia; różnicujące, z uwzględnieniem kierunków rozwoju regionalnego, wsparcie dla potencjalnych kadr gospodarki; bazujące na nowoczesnych technikach uczenia, w tym korzystające z możliwości zdalnego przekazywania wiedzy, w efekcie nie tylko działające na rzecz aktywizacji zawodowej, ale także niwelujące różnice w stopniu korzystania z nowoczesnych technologii i kształtujące społeczeństwo potrafiące wykorzystać nabytą wiedzę; stosujące narzędzia edukacji nieformalnej w kształceniu dorosłych oraz podnoszeniu ich umiejętności interpersonalnych i społecznych; korzystające z elastycznych form zatrudnienia (np. zero-hours contracts zakładające pracę w zakresie godzinowym niezbędnym pracodawcy, job/work sharing zakładające dzielenie stanowiska/zadań wzmocnione działaniami wspierającymi np. asysta/doradztwo w miejscu pracy lub zatrudnienie łączone ze szkoleniem pozwalającym na zbalansowanie życia prywatnego z pracą zawodową); organizujące kształcenie ustawiczne dorosłych jako proces na kształt ścieżki kariery, kontynuowany po znalezieniu zatrudnienia z wykorzystaniem wsparcia zaangażowanych pracodawców i partnerów społecznych; wychodzące z wszystkimi działaniami bezpośrednio na obszary lokalizacji grupy docelowej (szczególnie obszary zdegradowane i słabe strukturalnie); skupiające działania na obszarach oddalonych od dużych ośrodków miejskich, w tym bez regularnego transportu publicznego do najbliższych miast; stosujące metody outreach czyli

wyjścia do klienta; stosujące nowe metody szkoleń i doradztwa (z wykorzystaniem nowych technologii, metod pracy indywidualnej i grupowej, stałą analizą potrzeb i budowaniem systemu wartości sprzyjającemu zdobyciu i utrzymaniu zatrudnienia); stosujące inne przedziały wiekowe niż wskazane w pracy z osobami pozostającymi bez zatrudnienia, szczególnie w kontekście metod i instrumentów zarządzania wiekiem oraz z uwzględnieniem perspektywy starzenia się społeczeństwa i liczności poszczególnych grup wiekowych.

Wydaje się interesującym w projektach innowacyjnych dotyczących społecznej i zawodowej reintegracji testowanie metod nieakceptowanych przy projektach standardowych - wymagających prac koncepcyjnych przed etapem testu, dających pozornie niewielkie efekty, bez wysokich wskaźników ilościowych i radykalnych zmian w kontekście rezultatów jakościowych, kosztownych (w relacji nakład/rezultat), nie pozwalających na ocenę efektywności przed etapem sprawdzenia czy trudnych do ewaluacji bez całkowitego wdrożenia.

Regionalne projekty innowacyjne winny analizować szanse wykorzystania metod integracji społecznej i aktywizacji zawodowej z innych państw (ewentualnie województw) w zakresie możliwości bezpośredniego ich transferu lub potrzeby ewentualnych adaptacji celem rozwiązania ważnych regionalnie problemów czy wsparcia ważnych regionalnie grup. Projekty powinny także uwzględniać obowiązujące dokumenty programowe wszystkich szczebli, strategie w zakresie rynku pracy i polityki społecznej, a także prognozy i symulacje dotyczące analizowanego Tematu poziomu regionalnego, krajowego, jak i całej Unii Europejskiej.

Grupy docelowe projektów innowacyjnych w ramach analizowanego Tematu

Grupy docelowe projektów innowacyjnych nie są wskazane jako osobny katalog w Szczegółowym Opisie Priorytetów PO KL (SzOP PO KL). Projekty innowacyjne muszą więc wspierać te grupy, które wpisują się w cele Priorytetów związanych z danym Tematem, choć ich bardziej szczegółowe wskazanie może nadać znamiona innowacyjności.

Odbiorcami działań w Priorytetach powiązanych z analizowanym Tematem są:

- w **Priorytecie I „Zatrudnienie i integracja społeczna”**: **Osoby prawne i ich pracownicy** - publiczne i niepubliczne instytucje rynku pracy oraz pomocy i integracji społecznej w tym sektor pozarządowy, administracja publiczna działająca w obszarze pomocy i integracji społecznej, jednostki organizacyjne Służby Więziennej, pracownicy zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich, kadra OHP, instytucje działające na rzecz osób niepełnosprawnych; **Osoby fizyczne doświadczające marginalizacji** - członkowie społeczności romskiej, osoby podejmujące pracę po przerwie związanej z urodzeniem i/lub wychowaniem dziecka, młodzież w wieku 15-25 lat doświadczająca szczególnych trudności w dostosowaniu się do warunków życia i pracy, osoby przebywające w schroniskach dla nieletnich i zakładach poprawczych, osoby odbywające karę pozbawienia wolności maksymalnie na dwa lata przed opuszczeniem jednostki penitencjarnej, osoby niepełnosprawne z rzadko występującymi niepełnosprawnościami i niektórymi niepełnosprawnościami sprzężonymi oraz osoby migrujące do/z Polski; **Otoczenie osób z grup defaworyzowanych** wskazanych powyżej, w tym partnerzy społeczno-gospodarczy i pracodawcy.

- w **Priorytecie VI „Rynek pracy otwarty dla wszystkich”**: **Osoby prawne i ich pracownicy** - instytucje rynku pracy i ich pracownicy, podmioty działające na rzecz rozwoju zasobów ludzkich; **Osoby fizyczne doświadczające marginalizacji** - osoby pozostające bez zatrudnienia w tym zarejestrowane jako bezrobotne, osoby fizyczne zamierzające rozpocząć prowadzenie działalności gospodarczej, mieszkańcy gmin wiejskich, wiejsko-miejskich oraz miast do 25. tys.; **Otoczenie osób z grup defaworyzowanych** wskazanych powyżej - społeczności lokalne i inne podmioty działające na obszarach wiejskich na rzecz aktywizacji zawodowej mieszkańców.

- w **Priorytecie VII „Promocja integracji społecznej”**: **Osoby prawne i ich pracownicy** - jednostki organizacyjne pomocy i integracji społecznej, pracownicy i wolontariusze regionalnych ośrodków polityki społecznej, ośrodków pomocy społecznej i powiatowych centrów pomocy rodzinie, pracownicy publicznych służb zatrudnienia i innych służb społecznych, podmioty ekonomii społecznej, instytucje rynku pracy oraz pomocy i integracji

społecznej; **Osoby fizyczne doświadczające marginalizacji** – bezrobotne/zagrożone wykluczeniem osoby w wieku aktywności zawodowej korzystające ze świadczeń pomocy społecznej, niezatrudnione osoby zagrożone wykluczeniem społecznym z co najmniej jednego powodu wskazanego w ustawie z 12. marca 2004 r. o pomocy społecznej; **Otoczenie osób z grup defaworyzowanych** - otoczenie osób wykluczonych społecznie, społeczności lokalne i inne podmioty działające na obszarach wiejskich na rzecz przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu mieszkańców.

Próbując wskazać **grupy docelowe odbiorców** projektów innowacyjnych Tematu można, uwzględniając Priorytet w ramach którego mogą otrzymać wsparcie, wymienić:

OSOBY pozostające bez zatrudnienia WYMAGAJĄCE SZCZEGÓLNEGO WSPARCIA

- bez wykształcenia i doświadczenia zawodowego, szczególnie kobiety i osoby niepełnosprawne (I, VI i VII); opiekunowie osób zależnych np. niepełnosprawnych, starszych, chorych (I, VI, VII), osoby powracające po okresie emigracji, szczególnie nie posiadające przed wyjazdem doświadczenia zawodowego, doświadczenia zgodnego z wykształceniem lub mające dłuższą niż 5 lat przerwę w pracy związanej z wykształceniem lub doświadczeniem nabytym przed wyjazdem (I, VI); osoby, których istotne osoby trzecie wyemigrowały z kraju, szczególnie kobiety (VI); osoby reprezentujące branże i zawody wśród których panuje najwyższe bezrobocie (VI); osoby posiadające bardzo specjalistyczne kwalifikacje w zawodach na które nie ma zapotrzebowania (VI), osoby reprezentujące zawody regionalnie istotne, szczególnie w branżach przechodzących procesy modernizacyjne (VI); osoby z grup wiekowych z najwyższym bezrobociem (VI); osoby, które zlikwidowały działalność gospodarczą z powodu braków kompetencyjnych lub braków w wiedzy na temat prowadzenia własnej firmy i pozostają długotrwale bez zatrudnienia, a ze względu na określone cechy charakterologiczne nie wskazane jest zmuszanie ich do pracy w układzie przełożony/podwładny (VI); absolwenci szkół i kierunków, na które nie ma zapotrzebowania na regionalnych rynkach pracy, w szczególności takich kierunków, które cieszą się dużym popytem przy jednocześnie małym zainteresowaniu

pracodawców (VI); osoby z krótkimi okresami zatrudnienia, w tym szczególnie zwalniane z przyczyn zależnych od pracownika (VI); osoby niepełnosprawne z uwzględnieniem rodzaju niepełnosprawności, wieku, wykształcenia, płci, miejsca zamieszkania oraz przyczyny niepełnosprawności (I, VII); osoby pochodzące z mniejszości narodowych, religijnych, językowych, rasowych i etnicznych, w tym szczególnie w pierwszym pokoleniu imigrantów (także integracja społeczna) (VI, VII); mieszkańcy blokowisk z uwzględnieniem ich specyficznej kultury życia (VI, VII); młode matki ze środowisk patologicznych i ubogich (VII); osoby dziedziczące ubóstwo (VII); osoby zagrożone bezdomnością (VII); osoby charakteryzujące się syndromem wyuczonej bezradności, szczególnie kobiety (VII); osoby po opuszczeniu zakładów karnych z uwzględnieniem przyczyny pozbawienia wolności (VII); osoby opuszczające rodziny zastępcze (VII), osoby doświadczające nowych uzależnień, jak uzależnienie od gier komputerowych czy hazardu, prowadzących do alienacji i problemów z utrzymaniem/znalezieniem zatrudnienia (VII); dorosłe dzieci alkoholików (głównie na etapie podtrzymania efektów terapii), w tym szczególnie bez doświadczenia lub z krótkimi epizodami zatrudnienia (VII); osoby z grup wskazywanych jako zagrożone wykluczeniem dotychczas specjalnie niewspieranych (chronicznie chore, wychowujące się poza rodziną z doświadczeniami nieinstytucjonalnych i instytucjonalnych form opieki, w tym pogotowia opiekuńczego, schroniska dla nieletnich, zakładu poprawczego, szczególnie kobiety) (VII); osoby z grup stereotypizowanych społecznie i zagrożonych naznaczeniem, szczególnie wynikającym z cech niezależnych od nich (dorośli mający problem z nauką, dyslektycy, osoby z zaburzeniami osobowości) (VII) oraz otoczenie wszystkich wskazanych grup (istotni inni, środowisko lokalne) (I, VI, VII).

INNE GRUPY

Innymi grupami docelowymi projektów w ramach analizowanego Tematu są migrujący pracownicy pochodzący z krajów o radykalnie innych wzorcach zachowań i relacjach społecznych w zakresie integracji społecznej i włączania do polskiej kultury pracy (I), a w

zakresie budowy efektywnego systemu rynku pracy i integracji społecznej, opartego o wysoki poziom usług i współdziałanie, wszystkie podmioty działające w sferze zatrudnienia i włączenia społecznego, w tym zajmujące się edukacją, badawcze, działające przy kościołach różnych wyznań oraz szeroko definiowana administracja publiczna każdego szczebla (I, VI, VII).

Podsumowanie

Celem projektu innowacyjnego zgodnie z PO KL jest poszukiwanie nowych i efektywniejszych sposobów rozwiązywania problemów mieszczących się w obszarach wsparcia EFS. Projekt innowacyjny ma badać, rozwijać i upowszechniać konkretne produkty służące rozwiązaniu problemów oraz zaspokojeniu potrzeb grup docelowych. Projekty w ramach analizowanego Tematu stają się więc szansą na wypracowanie nowych metod aktywizacji zawodowej i integracji społecznej, przetestowanie ich, wprowadzenie, zależnie od potrzeb, ewentualnych modyfikacji oraz promowanie tych rozwiązań, których efektem jest trwała inkluzja osób doświadczających wykluczenia lub nim zagrożonych. Testowane metody nie muszą być w całości wypracowane w ramach projektów - powinny natomiast być znacząco inne od dotychczas stosowanych, zastosowane do innych grup, na innych obszarach wsparcia lub do rozwiązania innych problemów niż do tej pory. Projektodawcy powinni przeanalizować dotychczas zrealizowane projekty, głównie w ramach Programu Inicjatywy Wspólnotowej EQUAL, którego celem było przetestowanie innowacyjnych rozwiązań w zakresie wyrównywania szans na rynku pracy osób z grup marginalizowanych. Metody sprawdzone w innych krajach czy regionach, na innych grupach lub obszarach, do rozwiązania innych problemów, winny być ewaluowane w zakresie możliwości bezpośredniego wykorzystania lub wskazania niezbędnych dla ich implementacji w innych miejscach zmian. W Planach Działań do poszczególnych Priorytetów można wskazać, jakie grupy wymagałyby wsparcia i jakie problemy pozostają do rozwiązania. Projektodawca powinien jednak pamiętać, że to na nim leży obowiązek udowodnienia wymiaru innowacyjności w planowanym projekcie.